

PROJEKTAS „EKO-DO: GYVASIS PASAULIS IR AŠ“ – MOKYMASIS GYVENTI HARMONIJOJE SU GAMTOS PASAULIU, PAGARBOS GYVYBEI UGDYMAS

Laimutė Bobrova¹, Milda Gudinavičienė²

¹Šiaulių universitetas, Edukologijos fakultetas

²Šiaulių V. Kudirkos pagrindinė mokykla

Anotacija

Straipsnyje aprašomas Šiaulių Vinco Kudirkos pagrindinėje mokykloje vykdomas ilgalaikis edukacinis projektas, atskleidžiamas probleminis laukas, projekto tikslas ir uždaviniai, aktualumas ir filosofija, strategija ir įgyvendinimo būdai. Projekto idėja realizuojama per „Gailestingumo mokyklėlę“, kurioje daug dėmesio skiriama benamių gyvūnų globai; „Jaunojo dresuotojo mokyklą“, kurioje modeliuojami žmogaus ir gyvūno santykiai; dogoterapiją – gyvūnų psichokorekcinį ir psichoterapinį poveikį vaikui, bendravimą su visuomene – dresuotų šunų ir jų šeiminių pasirodymai ugdymo įstaigose, moksleivių vasaros stovyklomis, įvairių šventinių renginių organizavimu.

Raktiniai žodžiai: neformalus ugdymas, edukacinis projektas, žmogaus ir gamtos sąveika, harmonija, gyvasis pasaulis, pagarbos gyvybei ugdymas.

Įvadas

Pasaulinės Sveikatos Organizacijos (PSO) tyrimų duomenimis, Lietuva priskiriama prie šalių, kur mokiniai nesijaučia laimingi ir sveiki, daug laiko praleidžia prie televizoriaus, nepakankamai rūpinasi higiena, neracionaliai maitinasi, toleruoja žalingus įpročius. „Mokinių sveikatos problemų gausa rodo, kad visuomenė nesugeba užtikrinti optimalių harmoningos jauno žmogaus raidos sąlygų, o vaikų ir jaunimo sveikatos ugdymui skiriamas nepakankamas dėmesys“, – pažymima 2004 metų Nacionalinės sveikatos tarybos metiniame pranešime. Vaikų moralinės vertybės, socialaus elgesio įgūdžiai formuojasi šeimoje, tačiau statistikos duomenys rodo, jog tradicinė šeima išgyvena krizę, todėl nemaža visuomenės dalis neįgyja būtiniausių įgūdžių. Didelės viltys, siejamos su mokykla, taip pat ne visada pasiteisina.

Sumažėjus vaikų užimtumui per pastarąjį dešimtmetį, vis daugiau jų nebelanko mokyklos, nusikalsta. Vis daugiau vaikų lieka gatvėje (Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinė programa, 1997). Beglobiais vaikais dažniausiai tampa nedarnių, asocialių šeimų vaikai (apie 80 proc.). Kas septintas beglobis vaikas yra našlaitis. Su dideliais priežiūros ir tinkamo auklėjimo bei elgesio kontrolės sunkumais susiduria šeimos, gyvenančios žemiau skurdo ribos. Joms ypač reikalinga vis didesnė materialinė parama, socialinė bei pedagoginė pagalba.

Pastaruoju metu daug nesimokančių ir nedarbančių vaikų vaikatauja, elgetauja gatvėse ir kitose vietose. Dažnai jie įtraukiami į nusikalstamą veiklą, girtavimą, prostituciją. Ypač didelį nerimą, G. Kvieskienės (2000) teigimu, visuomenei kelia 14–17 metų paauglių nusikalstamumo didėjimas, kuris daugiau nei pusantro karto viršija šio amžiaus tarpsnio Lietuvos gyventojų augimo tempus. Beveik 2/3 (64 proc.) padariusių nusikaltimus nesimoko ir nedirba. Šios tendencijos tiesiogiai susiję ir su suaugusiųjų nusikalstamumo didėjimu, nes nepilnamečiai tapo dažniausiai nusikalstančia socialine grupe.

Mokyklų nelankantys, vis dažniau nusikalstantys, vartojantys narkotikus vaikai, ankstyvas paauglių nėštumas, – visos problemos tiesiogiai susiję su vaikų užimtumu. Šiandien mokyklos visame pasaulyje yra skatinamos prisiimti naujas funkcijas ir be tradicinės funkcijos – žinių perdavimo – ugdyti pagrindinius socialinius įgūdžius bei mokėjimus, pilietinę kultūrą. Mokyklai dažnai pelnytai tenka daugiausiai kaltinimų, kad nepavyksta įdiegti vertybių, apsaugančių jaunus žmones nuo įvairiausių socialinių pavojų. Vaikui augant ir vis didesnam

žmonių ratui išitraukiant į jų socializaciją, silpnėja šeimos bendraamžių įtaka. Ir rami, ir audringa jaunystė susijusi su šeimos, mokyklos ir jaunuolio santykiais.

Todėl būtina siekti sėkmingų edukacinių strategijų, kurių esmė – tinkamas vaikų ir paauglių užimtumas, sudarant sąlygas pagal galimybes gilinti ir vystyti savo gabumus ir polinkius. Tik mėgstamoje, vaikams priimtinoje veikloje, pedagogams lengviau pažinti vaikus, nustatyti rizikos grupei priklausančius ir parinkti jiems tinkamas pagalbos priemones.

Suvokdama, kad nėra ir negali būti universalus ugdymo metodo, tinkančio kiekvienam vaikui, ieškojome tokių metodų, kurie padėtų mokiniams pasirinkti ir realizuoti aukščiausias vertybes, ieškant prasmingos saviraiškos bei saviraidos šaltinių. Pasirinkome projekcinę veiklą, grindžiamą vientisa socialine-vertybine metodologija.

Projektinės veiklos motyvai

Mokslinės-metodinės literatūros analizė, gyvenimiška ir pedagoginio darbo patirtis leido suvokti esminį šiuolaikinio meto reikalavimą – *ekologizuoti žmogaus gyvenimą*. Atsirado noras į savo ir kiekvieno žmogaus gyvenimą „įvesti“ gyvosios gamtos pasaulį. Namų ir mokyklos ugdomojoje aplinkoje per gyvąją gamtos pasaulį sudaryti tokį svarbų socialinį-edukacinį aspektą kaip „natūralumas“. Išsamesnį mus supančios aplinkos supratimą skatina ir Europos bei pasaulio šalių patirtis.

- Didžiosios Britanijos psichologai sukūrė projektą, pagal kurį per pamokas panaudojami įvairių gyvūnų elgsenos, skleidžiamų garsų, judesių ir kiti ypatumai. Projekto tikslas – ne tik supažindinti su gamtos pasaulio įvairove, bet ir pasitelkus įvairias išraiškos priemones skatinti vaikų kūrybingumą, pažinti jų emocijas. Amerikos ligoninėse lankosi šunų augintojai su savo keturkojais draugais. Tikslas – praskaidrinti sunkiai sergančio ligonio būklę, suteikti galimybę bent mažą akimirką prisiliesti prie gyvosios gamtos pasaulio. Efektas – didžiulis.
 - Nuo tada, kai buvo įrodyta pozityvi gyvūnų įtaka sergantiems žmonėms, vis daugiau Šveicarijos senelių namų ir ligoninių apgyvendina kates, šunis, triušius, paukščius ir kitus gyvūnus kaip „socialinės paramos partnerius“.
 - Psichikos sutrikimai, ypač depresijos, užsisklendimas savyje, judėjimo stoka, vaikų elgesio sutrikimai – tai problemos, kurias šios šalies medikų nuomone, gali įveikti gyvūnai.
 - Viena Olandijos mokslinė studija patvirtina, kad vaikai, artimai bendraujantys su naminiu gyvūnu, geriau mokosi. Jie rečiau puola į depresiją ir būna ne tokie agresyvūs.
 - Apie tai, kad delfinai geri terapeutai, dabar kalbama visame pasaulyje. Pavyzdžiui, Meksikoje ir Floridoje žaidimų terapija, dalyvaujant jūrų žinduoliams, padeda dvasiškai neįgaliesiems vaikams, kurie atsivėrė nuo realaus pasaulio dėl nelaimingo atvejo, pvz., dėl gimstantų pakenktų smegenų.
- Seniai žinoma ir tai, kad bendravimas su arkliais gydo neįgalius vaikus ir suaugusius, palankiai veikia kiekvieno žmogaus kūną ir sielą.
- J. Linblado (1983) teigimu, šuo labiausiai atitinka reikalavimus, keliamus geriausiam draugui: jis priima šeiminingą tokį, koks jis yra, jo meilė jam besąlygiška ir nepriklauso nuo jokių išorinių aplinkybių, jis visada atsako švelnumu į švelnumą.
- J. Robinsonas (1999) apklausė 500 paauglių, gyvenančių tiek pasiturinčiose, tiek ir probleminėse šeimose. 91 % klausytojų turėjo kokį nors augintinį. 97 % savo augintinį įvardijo kaip „geriausią draugą, vienintelį gynėją“. Vienintele gyva būtybe, kurią galima mylėti” įvardijo 29 % moksleivių, 47 % paauglių iš vaikų įkalinimo įstaigų ir 61 % psichiatrijos ligoninių pacientų.
- Nerimas ir konfliktiškumas šeimose, kuriose yra laikomas gyvūnas yra žymiai mažesnio lygio. Tokių šeimų vaikai aplinką šeimoje vertina labai palankiai.

Mokslininkai (Hartman A., Detlef H. Rost, 1997) savo tyrimuose įrodė, kad gyvūnai ypatingai didelę reikšmę turi vienišiams, netekusiems tėvų vaikams, turintiems „kriminalinę patirtį“, vartojantiems narkotikus, turintiems psichologinių problemų. Antonova E. (1995) apklaususi penktaklasius teigia, kad praktiškai visi (98 %) mokiniai, turintys naminių gyvūną įsitikinę, kad jis puikiai supranta žmogų. Tai, kad gyvūnai gali padėti, teigia 84 % tiriamųjų. Be to, 84 % vaikų dalijasi įspūdžiais su savo augintiniais apie mokyklą, draugus, sportinius laimėjimus ir nesėkmes, 75 % – prašo gyvūnų patarimo. Šuo yra pats artimiausias žmogui iš visų gyvūnų dėl to, kad dėl savo ekologiškai sąlygojamų komunikatyvinių ypatumų geba ryškiai ir suprantamai demonstruoti savo prisirišimą, artumą ir meilę žmogui.

- Dirbant Šiaulių miesto grožio ir sveikatos mokykloje „Gyvata“ (1996–1998 metais) įsitikinome ypatingu gyvūnų poveikiu vaikui. Šioje mokykloje dėstėme kinologijos pagrindus, vykdėme praktines šunų dresuotės pratybas, ruošėme įvairias šventes, kuriose dalyvavo ir žirgai, ir šunys. Kūrėme filmą apie 12-os keturkojų „mokinių“ komandą, dalyvaujančią sporto pamokoje. Dėl šios patirties, kūno kultūros vadovėlyje I–IV klasių mokiniams (autorė Laimutė Bobrova) įtrauktas skyrius „Gyvūnų gimnastika“. Tai – vaikų mėgstamiausias mokomosios medžiagos skyrius.
- Mūsų atlikti tyrimai apie pedagoginę ir psichologinę gyvūnų laikymo šeimose reikšmę (tyrime dalyvavo 62 penktųjų, 76 šeštųjų ir 83 septintųjų klasių V. Kudirkos pagrindinės mokyklos mokiniai) patvirtino didžiulį moksleivių poreikį turėti gyvūną ir didelį jų paplitimą moksleivių šeimose. Dažniausiai šeimose auginamas šuo. Šis gyvūnas yra geidžiamiausias. Todėl ir mūsų projekto pagrindiniu „herojumi“ tapo šuo. Iš tiesų šuo nemėgsta vienatvės, jis lepina mus savo dėmesiu. Šeimininko gyvybę gelbsti netgi savo gyvybės kaina. Amžių amžiais žmogus šunyje matė ne tik praktinės naudos šaltinį, bet ir nesavanaudišką džiaugsmą, pasitenkinimą bendraujant. Kas gali būti sulyginama su tuo artumu ir džiaugsmu, kurį žmogus įgyja bendraudamas su šunimi?
- Protinga draugystė su šunimi ar kitu gyvūnu turtina žmogaus asmenybę. O tai – būtina jos tobulėjimo sąlyga. Niekas pasaulyje nesuteikia tokios galimybės apmąstymams, kaip gyvūnų elgsenos stebėjimas. Ar gali būti kas labiau prieinama, o kartu ir reikalaujantis tiek širdies šilumos atjautos, kaip rūpinimasis gyvūnais. Vaikas, auginantis gyvūną, niekada nešvaistys pinigų cigaretėms, alkoholiui, narkotikams. Jis maitins savo „mažąjį brolių“.

Projekto filosofija

Dauguma mūsų miesto vaikų auga cementinėse „džiunglėse“. Ne pievos ir miškai, ne šaltiniai ir upės, o dulketos statybų aikštelės ir ištrypti kiemai tampa jų tėviške, visam gyvenimui įsispaudžia imlioje atmintyje. Psichologai sutaria, kad labiausiai nuo to nukentčia vidinis besiformuojančio žmogaus pasaulis – vaizduotė ir jausmai, nes nei televizorius, nei kompiuteris neatstoja gyvosios gamtos teikiamų įspūdžių. Moderniausi kompiuteriniai žaidimai nepajėgia sukurti tiek netikėtų ir nenuspėjamų situacijų, sukelti tiek pačių prieštaringiausių jausmų, kiek pats paprasčiausias naminis gyvūnėlis. Emocijų skurdumu, vidinio pasaulio primityvumu, visišku nesugebėjimu pasijusti kito vietoje psichiatrai aiškina netikėtus ir nemotyvuotus vaikų bei paauglių žiaurumo ir vandalizmo protrūkius. Miesto vaikai šią emocinę tuštumą jaučia ir pusiau instinktyviai, pusiau sąmoningai siekia ją užpildyti. Todėl projekto „EKO-DO: Gyvasis pasaulis ir aš“ veikloje siekiame, kad vaikai imliausiu savo gyvenimo tarpsniu būtų apsupti gyvosios gamtos grožio, išminktų jausti jos poveikį, bendrauti su ja, mylėti. Kodėl projekto centrine ašimi tapo šuo? Šuo labiausiai atitinka tuos reikalavimus, kurie keliami geriausiajam draugui: savo šeimininką jis priima tokį, koks jis yra, jo meilė besąlygiška ir nepriklauso nuo jokių išorinių veiksnių, į švelnumą visada atsako švelnumu. Vaikų prisirišimas prie šunų aiškintinas dviem pagrindinėmis šių gyvūnų savybėmis: jų gebėjimu suteikti meilę ir taktinį palaikymą bei jų nuolatiniu infantiliu priklausomumu, kas

atitinka natūralų žmogaus poreikį teikti pagalbą ir saugumą. Aktualu ir tai, kad pats šuo taip pat turi didžiulį poreikį bendrauti. Projekto „EKO-DO: Gyvasis pasaulis ir aš“ veikla – tai patikima žalingų įpročių, tarp to ir narkomanijos prevencijos priemonė, o drauge ir galingas stimulus keisti gyvenimą, pasirenkant prioritetu sveikatą.

Pagrindinė projekto „EKO: Gyvasis pasaulis ir aš“ **idėja** – mokymasis gyventi harmonijoje su gamtos pasauliu, skatinti pagarbą gyvybei – bet kokiam jos pasireiškimui. **Veiklos moto** – mokytis gyventi nuolat siekiant tobulėjimo, teikti pirmenybę žmogiškosioms bei dvasinėms, o ne materialinėms vertybėms, tarpusavio santykius grįsti tokia taisykle: elkis su kitais taip, kaip pats norėtum, kad su tavim elgtųsi. Projekto **tikslas** – *ugdyti jaunų žmonių ekologinę kultūrą, ekologinį sąmoningumą plačiąja prasme, psichinę, emocinę ir fizinę sveikatą, socializacijos įgūdžius, nepakantumą žalingiems įpročiams.*

Projekto uždaviniai:

- Skiepyti sampratą, kad žmonės kartu su augmenija ir gyvūnija yra milžiniškos planetos dalelė.
- Ugdyti atsakingą vaiko ir jo šeimos narių požiūrį į naminių gyvūną ir apskritai į gyvąją gamtą.
- Mokyti vaikus bendrauti su gyvūnais, didinti pasitikėjimo savimi jausmą, savitvardą, mažinant emocinį nerimą.
- Ugdyti vaikams gailestį, užuojautą, žadinti jų širdyse norą globoti ir mylėti.
- Ugdyti nuostatą, kad gyvenimo tikslas – ne naikinti, o kurti.
- Ugdyti pagarbą gyvybei, bet kokiam jos pasireiškimui, mokyti ginti gamtą nuo prievartos ir naikinimo.
- Ugdyti darbštumą, tvarkingumą, savidrausmę, nepakantumą narkotikams ir kt. žalingiems įpročiams.
- Skiepyti judėjimo aktyvumo, grūdinimosi įgūdžius, akcentuojant šiuolaikinę sveikatos sampratą, sveikatą ir sportišką gyvenimo stilių.

Projekto strategija

Atsižvelgiant į šiuolaikinio gyvenimo tikrovę, humanistinės pedagogikos ir psichologijos principus, projekto veikloje pereita prie kryptingos individualaus ekologinio aktyvumo strategijos. Tai reiškia, kad projekto „EKO-DO: Gyvasis pasaulis ir aš“ veikloje (projektas vykdomas nuo 1996 m.) naujai traktuojama jo pagrindinė idėja – tai mokymas gyventi harmonijoje su gamtos pasauliu, tarp to ir su gyvąja gamta.

Šio socialinio-edukacinio projekto vykdytojai sieks ugdyti ekologinę projekto dalyvių kultūrą: EKO-DO veikla nukreipta į žmogaus asmenybę, ekologinį jo sąmoningumą plačiąja prasme, asmeninę įtaką gamtai.

Tikimasi, kad tokio projekto filosofija, pagrįsta glaudžiu sąlyčiu su gamta, **teiks jos dalyviams gyvybingumą, aukštą fizinę, psichologinę ir dvasinę sveikatos lygį.**

Aktualu tai, kad tokio pobūdžio projektai jau vykdomi Baltijos šalių regione. Pirmą kartą „EKO-DO“ projektas buvo vykdomas 1991–1992 metais Latvijoje, Daugpilio mieste.

„EKO-DO“ – tai Ekologinis kelias. Žodyje „Kelias“ įprasminama ta reikšmė, kuri yra taikoma Rytų tautų kultūrų filosofijoje. „DO“ – tai Kelias į tiesą, Kelias į tobulėjimą, į harmoniją su pasauliu. **O harmonija – tai puiki sveikata, nauja gyvenimo kokybė.**

Projekto simbolis – sraigė, judanti aukštyn. Kelio į fizinio ir dvasinio tobulumo viršūnę įveikimas neskubant – nieko negalima praleisti ir viską reikia puikiai perimti. Be to, sraigė – „visada ir visur namuose“. Todėl ir projekto „EKO-DO: Gyvasis pasaulis ir aš“ veikloje siekiama per emocinę sferą formuoti subjektyvų nepragmatinį požiūrį į gyvąją gamtą.

Be abejo, visos anksčiau projekte vykdytos veiklos taip pat išlieka, jas modifikuojant pagal naująją projekto filosofiją. Planuojama į projekto veiklą įtraukti psichologus ir psichoterapeutus, kurie padės įgyvendinti ekologinės reabilitacijos ir psichoterapijos kryptį. Tai

– vaikų, turinčių įvairaus pobūdžio negalę, kontaktavimas su šunimis, kuris teigiamai veiks jų psichinę ir socialinę reabilitaciją. Siekiama dar glaudesnio bendradarbiavimo su žiniasklaida ir televizija, nušviečiant regionines ekologines problemas, žiaurų elgesį su gyvūnais. Ieškant kontaktų su miesto valdžios ir verslo atstovais, tikėtina, pavyks atkreipti dėmesį į ekologinio faktoriaus svarbą kasdieninėje veikloje. Itin populiarūs tampa vykdyti pasirodymai su dresuotais šunimis vaikų darželiuose, mokyklose, moksleivių vasaros stovyklose.

Projekto veiklos kryptys

- Socialinė-karitatyvinė: sukuria sąlygas aktyviajai vaiko socializacijai, žadina gailestingumą, skatina nerodyti abejingumo mažesniams, silpnesniams, reikalingam globos.
- Ekologinė: ugdo meilę ir pagarbą viskam, kas gyva, skatina pažinti aplinkinį pasaulį.
- Sportinė-sveikatingumo: plėtoja vaikų fizinės galios, didina motorinį aktyvumą, ugdo sveikos gyvensenos kompetenciją.
- Nusikalstamumo prevencija: padeda rizikos grupės vaikams mokytis būti atsakingiems už savo poelgius šeimoje, ugdymo įstaigoje, socialinėje aplinkoje, įgyti elgesio kultūros įgūdžių; plėtoja nusikalstamumo prevencijos patyrimą.
- Ekoterapinė: bendravimas su gyvūnais padeda įveikti vienatvę, suteikia galimybę pasijusti reikalingam ir mylimam, įveikti nepasitikėjimą ir padidinti socialinį aktyvumą.

Projekto struktūra

- „GAILESTINGUMO MOKYKLĖLĖ“ (joje daug dėmesio skiriama benamių gyvūnų globai, kurie surandami gailestingumo akcijų metu ir įkurdinami gyvūnų globos namuose.
 - JAUNOJO DRESUOTOJO mokykla (joje modeliuojami gyvūno ir žmogaus santykiai, lavinami fiziniai gebėjimai, savitvarda, socialiniai įgūdžiai. Mokiniai drauge turi galimybę prasmingai leisti laisvalaikį, grūdintis.
 - DOGOTERAPIJA (gyvūnų psichokorekcinis ir psichoterapinis poveikis vaikui).
 - BENDRAVIMAS SU VISUOMENE (komandos „Lobo“ – dresuotų šunų ir jų šeiminkų pasirodymai vaikų darželiuose, mokyklose, moksleivių vasaros stovyklose; renginiai miesto visuomenei, konferencijos, susitikimai, disputai).
- „EKO–DO: Jaunojo dresuotojo“ mokyklos veikla plėtojama įprasminant „Kelio“ reikšmę (kelio į tobulėjimą įveikimas neskubant), tam tikrame projekto vykdymo etape, suteikiant dalyviams kvalifikaciją „Dresuotojas – EKO–DO“.

„EKO–DO – Gailestingumo mokyklėlės“ struktūrą sudaro šios pakopos:

- I. Parengiamoji pakopa – *Peliukų mokykla* – iki 8–9 metų.
- II. Bazinė pakopa, skirta 10–14 metų vaikams ir susideda iš penkių klasių:
 1. *Zuikių klasė* – suteikiamas „MOKINIO EKO–DO“ vardas ir teisė nešioti baltą juostelę.
 2. *Gandryų klasė* – suteikiamas „MOKINIO EKO–DO“ vardas ir teisė nešioti geltoną juostelę.
 3. *Gandryų klasė* – suteikiamas „VYRESNIOJO MOKINIO EKO–DO“ vardas ir teisė nešioti oranžinę juostelę.
 4. *Elnių klasė* – suteikiamas „VYRESNIOJO MOKINIO EKO–DO“ vardas ir teisė nešioti žalią juostelę.
 5. *Lūšių klasė* – suteikiamas „INSTRUKTORIAUS EKO–DO“ vardas ir teisė nešioti mėlyną juostelę.
- III. Individualios specializacijos pakopa – nuo 15 metų. Mokiniai specializuojasi pasirinktoje „EKO–DO“ veiklos kryptyje. Pasiekus aukštų rezultatų pasirinktoje veikloje (pvz., žiaurais elgesio su gyvūnais prevencija), jiems gali būti suteiktas laipsnis „EKO–DO – meistras“ ir teisė nešioti juodą juostelę.

Metodinis „EKO–DO – Gailestingumo mokyklėlės“ pagrindas – sisteminis priėjimas, ugdant asmens ekologinį sąmoningumą per poveikį į emocinę ir intelektualinę sferas, taip pat organizuojant praktines pratybas.

Projekto didaktinės nuostatos

- Tik meilė, grožis ir harmonija su gamta gali numalšinti agresiją tiek pavieniame žmoguje, tiek ir visuomenėje apskritai.
- Pozityvi vaiko prigimtis skleisis savaime, jei bręsdamas jis galės įgyvendinti svarbiausius fiziologinius ir dvasinius savo poreikius. Vaikas nori būti mylimas ir mylėti, nori būti išgirstas, pastebėtas, išklaudytas.
- Natūralios sąlygos palaiko įgimtą vaikų siekimą atrasti, sužinoti (nors veikla susijusi su neišvengiamais sunkumais ir netgi skausmu). Pasitenkinimas, patirtas mėgstamoje veikloje, atsveria patirtus nemalonumus.
- Jausmai ir pažintinė sfera ugdoma kartu, neatsiejant, t. y. jos harmoningai integruojamos.

Projekto reikšmingumas

Siekiant išsiaiškinti projektinės veiklos aktyvumą mokinių psichologinių problemų sprendimui buvo organizuota anketinė apklausa, kurioje dalyvavo 73 vaikai (5–10 klasių mokiniai), dalyvaujantys projekte „Gyvasis pasaulis ir aš“, nebaigtų sakinių (Mano šuo...), piešinių bei rašinių analizė. Projekto eigoje bandėme išsiaiškinti, kaip ir kokie naminiai gyvūnai paplitę vaikus auginančiose šeimose, kaip tai priklauso nuo vaikų socialinės-demografinės padėties, kokie vaikų ir naminių gyvūnų tarpusavio santykiai. Tyrėme, kaip naminių gyvūnų globa daro įtaką mokinių savijautai ir socialiniam jų elgesiui. Analizuojant vaiko ir naminio gyvūno santykius, išaiškėjo, kad:

- vaikams svarbūs keli, santykių su naminiu gyvūnu aspektai: pasitikėjimas, bendravimo jausmas, saviraiška, saugumas.
- vaikams itin svarbi draugystė su šunimis, jų globa ugdo vaikų atsakomybės jausmą.
- vaikų amžius ir tai, ar gyvūną vaikas laiko nuosavybe, lemia gyvūno priežiūros pobūdį; vaikai tampa pagrindiniais gyvūno globėjais, jei to negali daryti profesinė veikla užimti jų tėvai.
- ypač aiškiai pastebėtas mergaičių noras globoti gyvūną, jei tėvai labai užimti.
- mergaitės labiau rūpinasi savo augintiniu negu berniukai.
- vienturčiai vaikai dažniau žaidžia su savo globotiniais negu vaikai iš gausesnių šeimų.

Svarbus bręstančio vaiko poreikis – priklausyti grupei ir užimti joje vietą. Tokią galimybę vaikai atrado „Gailestingumo mokyklėlėje“ ir „Jaunojo dresuotojo mokykloje“. Projekto dalyviai pajuto emocinę šilumą, pagarbą, atidumą, vienas kito girdėjimą. Anketinėje apklausoje vaikai ypatingai akcentavo galimybę bendrauti, pabūti gamtoje. Tai, jų nuomone, juos veikė teigiamai, džiugino galimybę aktyviai judėti, grūdintis.

Dalyvaudami projekte veikloje vaikai įgijo pasitikėjimo savimi, tarpusavio bendravimo ir vadovavimo įgūdžių, mokėsi priimti sprendimus, dalyvaudami projekte veikloje kartu su suaugusiais (tėveliais, vyresniais broliais, seserimis, pedagogais). Projekto veikla leido geriau pažinti save, ugdyti savigarbą, ugdyti paauglius lyderius su teigiama orientacija.

Susitikimuose su policijos darbuotojais „Gailestingumo mokyklėlėje“ vaikai gilino savo žinias apie alkoholio narkotinių poveikį žmogui, alkoholizmo kaip ligos įtaką šeimai, pasveikimo ir blaivaus gyvenimo privalumus.

Vaikų rašinių analizė apie save, savo pomėgius ir problemas rodo, kad paaugliams mokykloje trūksta laiko dvasią atitinkančios veiklos. Dėl šių priežasčių jie daug laiko praleidžia prie televizoriaus (mūsų tyrimų duomenimis, net 4–5 val., o neretai ir 6–7 val.), sėdi prie kompiuterių, beveik neskaito grožinės literatūros. Jų verbalinis bendravimas su tėvais, šeimos nariais ir draugais susilpnėja. *Kaip alternatyvą jaunieji paaugliai išskiria dresuotės*

(*bendravimo su gyvūnais*) mokyklą, kurioje, jų pačių žodžiais tariant, juos įtraukia įvairi veikla gamtoje, galimybė išreikšti iniciatyvą, keisti aplinką, būti pripažintiems grupės narių.

Moksleiviai savo rašiniuose akcentavo psichologinio klimato svarbą. Jų mintyse buvo galima išskaityti „alkūnės jausmą“ – noro visada vienas kitam padėti, geranoriškumo siekimą. Geras psichologinis klimatas – itin svarbus veiksnys vaiko aktyvumui ir ryžtingumui didinti. Tą patvirtino vaikų gyvybingumas, noras kuo geriau atskleisti savo galias, neapvilti, įveikti sunkumus ir kt.

Anketinės apklausos rezultatų analizė parodė ir tai, kad projekto veikloje dalyviai itin akcentavo galimybę bendrauti. Stebino tai, kad paaugliai, turintys individualius charakterius, skirtingus temperamentus, amžių, bendravimo įgūdžius, įpročius ir tradicijas, galėjo nuoširdžiai ir neformaliai bendrauti. Reikia pabrėžti, ir tai, kad harmonizuoti ugdytinių savijautą, išmokyti juos susidoroti su savo problemomis nėra lengva.

Bendravimą su gyvūnais, pasivaikščiojimus su jais, dresuotę projekto dalyviai įvardijo kaip ekoterapiją, t. y. gyvūnai padeda atsikratyti nerimo, susikaupti (populiariausias gyvūnas Šiaulių miesto šeimose yra šuo). Net 38 proc. tirtų mergaičių ir 33 proc. berniukų laiko šunį.

Anketinė analizė patvirtino ir tai, jog draugystė su gyvūnu vaikams svarbi todėl, kad „galį su juo pasikalbėti“, „turi ką mylėti“, „gyvūnas niekada nepalieka“ ir pan. Vaikai bijo, kad gyvūno nesuvažinėtų mašina, kad jis nesusirgtų, trokšta, kad jų gyvūnas būtų laimingas, pašertas.

Bendravimas su gyvūnu, anot tiriamųjų, nuramina nervus, teikia šilumos ir net daugiau meilės negu žmogus, stiprina sveikatą, skleidžia gerumą, draugiškumą ir pasitikėjimo savimi jausmą, neišduoda, paguodžia.

Išvados

- Tyrimai įrodė didžiulį vaiko poreikį turėti gyvūną ir didelį jų paplitimą šeimose. Dažniausiai šeimose auginamas šuo.
- Pagrindinės projekto veiklos kryptys (socialinė – karitatyvinė, psichokorekcinė, ekologinė, sportinė bei nusikalstamumo prevencijos) sukuria sąlygas vaikų socializacijai, ugdo pagarbą ir meilę viskam, kas gyva, stiprina sveikatą, gerina fizinį aktyvumą bei psichinį atsparumą.
- Vaikų bendravimas su naminiiais gyvūnais pagal projekto „Gyvasis pasaulis ir aš“ programą – viena iš efektyviausių pedagoginių-psichologinių priemonių, ugdant moksleivių protinę, emocinę ir fizinę sveikatą, turtinant laisvalaikį, siekiant harmonijos su gyvąja gamta.

Literatūra

- Kvieskienė G. (2000). *Socializacijos pedagogika* (Įvadas į socialinę pedagogiką). Mokymo priemonė socialinės pedagogikos studentams. Vilnius: Baltijos kopija.
- Hartman A., Detlef H. Rost (1997). Mano augintinis // *Mokykla*. Nr. 7. P. 29–32.
- Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinė programa (1997). Vilnius: ŠMM.
- Антонова Е. В. (1995) *Животные как фактор оптимизации семейной среды* (работа ...бакалавра психологии). Даугавпилс.
- Линбпад Я. (1983). *Белый тапир и другие ручные животные*. Москва.
- Робинсон Я. (1999). Изменяющаяся роль животных в обществе // *Waltham Focus*, Т. 9. Nr. 1. С. 2–5.

Summary**PROJECT “ECO-DOH: ANIMATE WORLD AND I“ – LEARNING TO LIVE IN HARMONY WITH THE WORLD OF NATURE, DEVELOPMENT OF RESPECT TO LIFE****Laimutė Bobrova, Milda Gudinavičienė**

The article concisely describes the situation that is unfavourable and dangerous to our children: they are racketed, beaten and abused. They live in the state of permanent stress due to home, friends, assessment and interrelations – due to all life that befalls them. Therefore, the project „ECO–DOH: Animate World and I“ aims that during the most receptive age of their life children are surrounded by the beauty of animate nature, learn to feel its impact, communicate with it and love it. The world ecological education experience and our own long lasting pedagogical experience enabled us to perceive the essential requirement of the current period: to ecologize the man’s life. Therefore, the main idea of the project is to teach to live in harmony with the world of nature, to promote respect to life – to its any manifestation. The motto of the project activity is to teach to live permanently seeking improvement, to prioritize human and spiritual and not material values. Interrelations have to be based on the following rule: behave with others the way you would like others to behave with you. Considering the modern life reality and the principles of humanistic pedagogy and psychology, project activities become directed to the orientated strategy of individual ecological activeness. This means that the main idea of the activities of the project “ECO–DOH: Animate World and I” (project is being implemented since 1998) is treated in the new way: the project centres on learning to live in harmony with the world of nature, including animate nature. It is expected that the project philosophy based on close contact with nature will provide its members with vitality, high level of physical, psychological and spiritual health.

Key words: non-formal education, educational project, interaction of a man and nature, harmony, animate world, development of respect to life.

Laimutė Bobrova

Kūno kultūros ir sporto edukologijos katedra,
Šiaulių universitetas, P. Višinskio 25
LT-76351 Šiauliai, Lietuva
E-mail: l_bobrova@hotmail.com

Milda Gudinavičienė

Šiaulių V. Kudirkos pagrindinė mokykla,
Dvaro 129, LT-76351 Šiauliai, Lietuva
E-mail: zumbastiky@yahoo.co.uk